

Sveučilište u Splitu

**FAKULTET
GRAĐEVINARSTVA,
ARHITEKTURE I GEODEZIJE**

OSNOVE POSLOVNE EKONOMIJE

13. Poslovni rezultat

Sadržaj izlaganja:

- 1. Bilanca stanja**
- 2. Bilanca uspjeha poduzeća**
- 3. Primjer**
- 4. Literatura**
- 5. Pitanja i odgovori za ponavljanje**

13. POSLOVNI REZULTAT

➤ Poslovni rezultat poduzeća predstavlja razliku između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda koji su obračunati u određenom kalendarskom razdoblju. Obračuni koje poduzeće radi odnosi se na sve poslovne promjene koje ono ima u određenom razdoblju, a najčešće se radi o razdoblju unutar jedne kalendarske godine.

- U većini tržišnih zemalja, poduzeća sastavljaju po završetku poslovne godine dva osnovna računovodstvena izvještaja. To su:
 - bilanca stanja (aktive i pasive, na posljednji dan u godini)
 - bilanca uspjeha, odnosno godišnji obračun ukupnog prihoda, ukupnih rashoda i ostvarenog rezultata za proteklu godinu, tzv. račun dobiti ili gubitka
- Bilanca stanja pruža informacije o financijskom položaju poduzeća, a bilanca uspjeha pak pruža informacije o uspješnosti poslovanja poduzeća koja je rezultat poslovanja određenog vremensko razdoblja.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.1 Bilanca stanja

- Bilancom stanja utvrđuje se cjelokupna aktiva (sredstva) i cjelokupna pasiva (izvori sredstava) poduzeća u određenom trenutku, najčešće na početku i na kraju poslovne godine. U tom slučaju razlikuju se tkz. početna i završna bilanca stanja.
- Razlike početnog i završnog stanja svake pojedine stavke aktive i pasive posljedica su promjena koje su se javljale tijekom obračunskog razdoblja. Te promjene mogu biti:
 - kvantitativne promjene, tj. promjene u fizičkom obujmu određene stavke bilance
 - samo vrijednosne promjene, tj. povećanje ili smanjenje vrijednosti pojedine stavke, a da tome nije prethodila i kvantitativna promjena

13. POSLOVNI REZULTAT

- Primjeri kvantitativnog smanjivanja sredstava jesu:
 - rashodovanje sredstava za rad
 - manjkovi stalnih sredstava(u obliku stvari)
 - otpis nekurentnih zaliha obrtnih sredstava

- Primjeri kvantitativnog (a time i vrijednosnog) ili samo vrijednosnog povećanja sredstava jesu:
 - nabava novih sredstava za rad
 - izrada sredstava za rad vlastitim radom, a uz troškove koji su niži od tržišne vrijednosti tih sredstava
 - utvrđivanje viškova stalnih sredstava(u obliku stvari)
 - primljene dotacije

13. POSLOVNI REZULTAT

- Izrada bilance stanja neodvojiva je od izrade bilance uspjeha. Tek usklađenom izradom obiju bilanci poduzeće može utvrditi:
 - koji dio utrošene vrijednosti sredstava treba obračunati kao rashod koji utvrđuje bilanca uspjeha
 - koji dio vrijednosti sredstava prelazi u iduće obračunsko razdoblje kao postojeća aktiva
 - koji dio od nastalih troškova poslovanja ne predstavlja rashod obračunskog razdoblja, jer su ti troškovi uloženi u vrijednost preostalih zaliha koje nisu prodane

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2. Bilanca uspjeha poduzeća

- Bilanca uspjeha kao računovodstveni iskaz dobitka ili gubitka poduzeća u obračunskom razdoblju, uz poslovne prihode i rashode, utvrđuje prihode od financiranja i rashode financiranja. Prihodi poduzeća povećavaju imovinu poduzeća (ili smanjuju obveze poduzeća), dok je rashodi smanjuju, odnosno povećavaju obveze poduzeća.
- Poduzeća obavezno za svaku poslovnu godinu utvrđuju rezultat poslovanja. U tu svrhu poduzeća izrađuju 'račun dobiti ili gubitka', kojim za obračunsko razdoblje utvrđuju:
 - prihode
 - rashode
 - poslovni rezultat

13. POSLOVNI REZULTAT

- Razlika prihoda i rashoda predstavlja poslovni rezultat, a on može biti pozitivan(dobit) ili negativan(gubitak). Moguće je da prihodi i rashodi budu jednaki, pa je u tom slučaju poslovni rezultat nula.

13.2.1. Prihodi

- Ukupni prihod poduzeća čini vrijednost prodanih proizvoda i usluga koje je poduzeće proizvelo. U prihod poduzeća ne ulazi vrijednost neprodanih proizvoda koji su ostali na zalihama.
- Pored prihoda od prodaje proizvoda i usluga, poduzeće može imati i druge prihode koje ulaze u ukupni prihod:
 - poslovni prihodi
 - prihodi od financiranja
 - izvanredni prihodi

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.1.1. Poslovni prihodi

- Poduzeće najveći dio prihoda ostvaruje svojim poslovanjem, odnosno prodajom proizvoda i usluga. Pored ovog načina stjecanja prihoda, poduzeće ima i druge načine, kao što su:
 - prihodi od prodaje materijala, otpadaka i sitnog materijala
 - prihodi od prodaje trgovačke robe
 - prihodi od zakupnina
 - prihodi od subvencija, dotacija, regresa
 - ostali poslovni prihodi
- Prihod ostvaren prodajom proizvoda, roba i usluga predstavlja najznačajniji dio prihoda svakog poduzeća. Obujam poslovanja i iznos ukupnog prihoda u velikoj mjeri ovise o cijenama po kojima će se proizvodi prodavati te o uvjetima prodaje. Djelovanje zakona ponude i potražnje znatno utječe na veličinu ukupnog prihoda.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.1.2. *Prihodi od financiranja*

- Kada poduzeće daje svoja sredstva na korištenje drugima može ostvariti može ostvariti prihode od financiranja. U te prihode spadaju:
 - prihodi od kamata
 - prihodi od dividendi
 - prihodi od revalorizacije uloga u bankama i od revalorizacije potraživanja
 - prihodi od ostalih interesa i slični proizvodi i s nepovezanim poduzećima
 - prihodi od burzovnih transakcija i ostalih prihoda od financiranja
- Prihodi od financiranja ostvaruju se neovisno od rashoda financiranja. Radi se o prihodima koji su rezultat plasiranja viška slobodnih novčanih sredstava.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.1.3. Izvanredni prihodi

- Izvanredni prihodi su neplanirani i neočekivani prihodi. Odnose se na protekle godine, ali i prihode koji nastaju tijekom godine, ali nisu vezani za osnovnu djelatnost poduzeća.
- Izvanredni prihodi koji se odnose na protekle godine jesu:
 - prihodi po naknadnim fakturama za isporuke u prošlim godinama
 - naplaćeni prihodi iz prošlih godina za koje nije bilo iskazano potraživanje
 - prihodi s osnove povrata poreza i doprinosa iz prošlih godina
- Izvanredni prihodi nastali, pak, tijekom godine mogu biti:
 - prihodi od dotacija i pomoći i prihodi od primljenih nagrada
 - prihodi od primljenih odobrenja
 - prihodi od prodaje stalne imovine

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.2. Rashodi

- Iz ukupnog prihoda poduzeća nadoknađuju se samo oni rashodi koji su neophodni za obavljanje djelatnosti poduzeća. Ti rashodi mogu se svrstati u tri osnovne skupine:
 - poslovni rashodi
 - rashodi financiranja
 - izvanredni rashodi

13.2.2.1. Poslovni rashodi

- Poslovne rashode čine materijalni troškovi, amortizacija, nematerijalni troškovi, te nabavna vrijednost prodajne robe i materijala. Na iznos poslovnih rashoda utječu količine i cijena. Najveći dio ukupnog prihoda poduzeća služi upravo za pokrivanje poslovnih rashoda.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.2.2. *Rashodi financiranja*

- Rashodi financiranja nisu identični troškovima koji su nužni za ostvarivanje učinaka, ali su gotovo neizbježni, jer se svako poduzeće koristi sredstvima drugih. Iz takvog načina financiranja nastaju rashodi financiranja. Stoga ovi rashodi, u širem smislu imaju poslovni značaj.
- Rashode financiranje čine pretežno kamate na korištene zajmove i kamate za sredstva drugih korištena u poslovnim odnosima, revalorizacija kunskih obveza, ugovoreno smanjenje vrijednosti dugoročnih ulaganja, te ostali rashodi financiranja.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.2.3. Izvanredni rashodi

- Izvanredni rashodi jesu oni izdaci koji nisu prouzročeni tekućim poslovanjem nego se odnose na protekle godine. Izvanredni rashodi su izgubljene vrijednosti koje se ne odnose na stvaranje proizvoda i usluga kao poslovnih učinaka. Oni nastaju izvanrednim smanjivanjem poslovnih sredstava ili izvanrednim povećanjem obaveza prema izvorima poslovnih sredstava.
- Izvanredni rashodi obuhvaćaju:
 - otpis nenaplativih potraživanja
 - neotpisanu vrijednost i druge troškove otuđene i rashodovane stalne imovine
 - smanjenje vrijednosti stalne imovine
 - manjkove

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.3. Poslovni rezultat

- Poslovni rezultat poduzeća je razlika između vrijednosti ukupnog prihoda i vrijednosti ukupnog rashoda. On se utvrđuje računom dobiti ili gubitka koji se sastavlja na kraju obračunskog razdoblja.

13.2.3.1. Formiranje poslovnog rezultata

- Poslovni rezultat poduzeća može se poboljšati na slijedeće načine:
 - ako se povećaju prihodi, a rashodi ostanu nepromijenjeni
 - ako se rashodi smanjuju, a prihodi ostanu nepromijenjeni
 - ako se rashodi smanjuju više nego se smanjuju prihodi
 - ako se prihodi povećavaju više nego se povećavaju rashodi

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.3.2. *Iskazivanje rashoda, prihoda i rezultata*

- Račun dobiti ili gubitka određenog obračunskog razdoblja, uz bilancu stanja, iskazuje sve prihode, rashode i postignuti poslovni rezultat.
- Cilj svakog poduzeća je da razlika između prihoda i rashoda bude pozitivna, odnosno da rezultat poslovanja bude dobitak.
- Kada su ukupni rashodi veći od ukupnih prihoda, poduzeće ima negativan poslovni rezultat, odnosno gubitak. Ako ukupni prihod nije dovoljan niti da podmiri vrijednost utrošenih materijalnih troškova i amortizacije, takav gubitak naziva se 'gubitak na supstanci'.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.3.3. Raspoređivanje poslovnog rezultata

- Raspoređivanje poslovnog rezultata je završna odluka kojom se zaključuje poslovna godina za koju je sastavljen obračun ukupnog prihoda i utvrđen pozitivan poslovni rezultat. Ako je poslovni rezultat negativan, tada poduzeće nema što raspoređivati, već njegov menadžment nastoji naći sredstva za pokriće gubitaka i omogućiti daljnje poslovanje poduzeća.
- U raspoređivanju dobitka najprije se izdvajaju porez na dobit i eventualno propisani doprinosi iz dobiti. Tek tada slijedi raspoređivanje na način o kojem odluku donosi samo poduzeće.

13. POSLOVNI REZULTAT

- Osnovna pitanja koja se nameću upravi svakog poduzeća su:
 - koliki dio izdvojiti za povećanje trajnog kapitala poduzeća
 - koliki dio izdvojiti i isplatiti suvlasnicima kapitala uloženog u poduzeće
 - treba li i koliko izdvojiti iz rezultata za zaposlene u poduzeću
- U raspoređivanju dobiti važno je dio dobiti namijeniti u rezerve, posebno ako poduzeće namjerava povećati obujam poslovanja i ukoliko se radi o poslovima s većim rizikom.

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.4. Poslovni rezultat u mikroekonomskoj analizi

13.2.4.1. Profit kao cilj poduzeća i svrha poduzeća

- Kako je već rečeno, svako poduzeće nastoji, kao krajnji rezultat svog poslovanja, ostvariti određeni profit. Taj cilj poduzeće ostvaruje maksimiziranjem proizvodnje i prodaje, odnosno smanjenjem troškova poslovanja po jedinici proizvoda. Međutim, poduzeće osim ostvarenja profita može imati i druge ciljeve kao npr. poboljšanje kvalitete svojih proizvoda u određenom razdoblju, ili unaprjeđenje tehnološke baze, ili razvitak novog proizvoda, itd. U ostvarenje bilo kojeg od navedenih ciljeva poduzeće ne smije zanemariti profitni cilj.

13. POSLOVNI REZULTAT

- Profit se na mikroekonomskoj razini definira kao pozitivna razlika između ukupnog prihoda (TR) i troškova poslovanja (TC). Profit ima svoju svrhu koja se ogleda u principu alokacije sredstava. Visoki profiti znak su da je potražnja u dotičnoj grani veća od trenutne ponude, te je to poticaj poduzećima, koja su u toj grani, da prošire proizvodnju, ili drugim poduzećima da ulažu u tu granu. Niži su profiti znak da je ponuda određenih proizvoda veća od potražnje za njima, ili da potrošači ne žele više određene proizvode ili da je proizvodnja neefikasna.
- Iz navedenog se zaključuje da je svrha profita:
 - poticati poduzeća na veću efikasnost
 - ukazivati treba li proizvoditi više ili manje dotičnog proizvoda
 - upućivati poduzeća na to trebaju li napustiti dotičnu granu ili ne

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.4.2. Vrste profita

- U zavisnosti kako se obuhvaćaju troškovi poslovanja razlikujemo **poslovne i ekonomske profite**. Poslovni profit je profit poduzeća koje ono iskazuje na kraju poslovne godine kao pozitivnu razliku između prihoda i rashoda koji se koristi u računovodstvene i porezne svrhe. Ukoliko poduzeće u svom poslovanju propušta priliku ostvariti veći profit drugačijom uporabom postojećeg kapitala ili držanjem neangažiranog kapitala, tada ono ostvaruje tkz. ekonomski profit- profit poduzeća umanjen za izgubljenu dobit.
- Matematički, poduzeće iskazuje poslovni profit (Ppf) kao razliku između ukupnog prihoda (TR) i eksplicitnih ili računovodstvenih troškova. Eksplicitni troškovi(ET) su stvarni izdaci iz blagajne poduzeće koji se koriste za nabavu ili zakup čimbenika proizvodnje. Izračunavanje poslovnog profita može se napisati po formuli:

$$P_{pf} = TR - ET$$

13. POSLOVNI REZULTAT

- Ekonomski profit (Epf) poduzeća jednak je razlici ukupnog prihoda poduzeća i njegovih eksplicitnih i implicitnih troškova. Implicitni troškovi(IT) odnose se na povrat ili dobit koju bi poduzeće moglo zaraditi investirajući svoj kapital ili izdajući u najam zemlju i ostale čimbenike proizvodnje drugim poduzećima, jer nisu angažirani u promatranom poduzeću. Implicitni troškovi zajedno s eksplicitnim čine ekonomske ili ukupne troškove, a ekonomski profit se dobije kao razlika između ukupnog prihoda (TR) i ukupnih ili ekonomskih troškova(ET+IT):

$$Epf=TR-(ET+IT)$$

13. POSLOVNI REZULTAT

13.2.4.3. Teorije profita

- **Teorija objašnjenja profita rizikom.** Prema ovoj teoriji, poduzeća koja rade u područjima ili granama s natprosječnim rizikom, imaju za cilj ostvariti i natprosječne profite. Zbog prirode posla, rizika povrata uloženog kapitala u takvim poduzećima vrlo je velik.
- **Friksijska teorija profita.** Ova teorija objašnjava zašto profiti poduzeća odstupaju od dugoročne ravnoteže. Naime, poduzeća u svom poslovanju nikad ne ostvaruju uvijek istu razinu profita. Oscilacije visokih profita i gubitaka su posljedica kretanja ponude i potražnje za proizvodima koje poduzeće proizvodi.

Monopolska teorija profita. Monopolski položaj rezultat je izborene ili dobivene prednosti u uvjetima poslovanja koju druga poduzeća nemaju. Dugoročno, monopolski položaj može biti eliminiran ukoliko vlada dotične zemlje prestane štiti monopolistu, odnosno dozvoli razvoj konkurencije koji će dokinuti monopolski položaj.

13. POSLOVNI REZULTAT

- ***Inovacijska teorija profita.*** Prema inovacijskoj teoriji, veća razina profita nekog poduzeća rezultat je uspješnog uvođenja inovacije. Inovacije koje se ugrade u proizvode donose tada visoke zarade inovatorima i poduzećima sve dok konkurenti imitiranjem ne postignu sličan proizvod. Tada se profiti od inovacija smanjuju, da bi nakon određenog razdoblja potpuno nestali.
- ***Teorija profita na temelju menadžerske efikasnosti.*** Ova teorija proizlazi od toga da efikasno upravljanje poduzećem može osigurati poduzeću visoke profite, odnosno što uspješnije upravljanje poduzećem to su veći profiti i obrnuto.

13. POSLOVNI REZULTAT

➤ Primjer

1. Pogon poduzeća 'X' ostvaruje poslovni profit od 130 000 kn. Za stroj koji posjeduje, a više se ne upotrebljava u svom poslovanju, poduzeće bi moglo iznajmljivanjem zaraditi još 35 000 kn. Poduzeće međutim stroj nije iznajmilo. Koliki je ekonomski profit poduzeća 'X'?

➤ *Rješenje:*

$P_{pf} = 130\ 000\text{kn}$

$IT = 35\ 000\text{ kn}$ (sredstva koje bi poduzeće dobilo da iznajmi stroj)

$$E_{pf} = TR - ET - IT$$

S obzirom da je poslovni profit poznat, to nam je poznat prvi dio formule, odnosno razlika između prihoda i eksplicitnih troškova iznosi 130 000 kn. Međutim, kako poduzeće nije iznajmilo stroj za najam kojeg bi moglo dobiti 35 000 kn onda taj iznos jesu implicitni troškovi poduzeća.

13. POSLOVNI REZULTAT

Ekonomski profit ovog poduzeća, u ovom slučaju, iznosi 95 000 kn

$$E_{pf} = P_{pf} - IT = 130\ 000 - 35\ 000 = 95\ 000\ \text{kn}$$

Poduzeće 'X' mada ostvaruje poslovni profit od 130 000 kn izlaže se gubitku od 35 000 kn, odnosno njegov ekonomski profit je 95 000 kn.

Literatura

Poslovna ekonomija; Dr. sc. Dragana Grubišić; Split 2004

Pitanja i odgovori

- 1. Što je poslovni rezultat poduzeća?
 - Poslovni rezultat poduzeća predstavlja razliku između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda koji su obračunati u određenom kalendarskom razdoblju.
- 2. Što se utvrđuje bilancom stanja?
 - Bilancom stanja utvrđuje se cjelokupna aktiva (sredstva) i cjelokupna pasiva (izvori sredstava) poduzeća u određenom trenutku, najčešće na početku i na kraju poslovne godine.
- 3. Što se utvrđuje bilancom uspjeha?
 - Bilanca uspjeha kao računovodstveni iskaz dobitka ili gubitka poduzeća u obračunskom razdoblju, uz poslovne prihode i rashode, utvrđuje prihode od financiranja i rashode financiranja, te također izvanredne prihode i izvanredne rashode.

Pitanja i odgovori

- 4. Što čini ukupni prihod poduzeća?
 - Ukupni prihod poduzeća čini vrijednost prodanih proizvoda i usluga koje je poduzeće proizvelo. U prihod poduzeća ne ulazi vrijednost neprodanih proizvoda koji su ostali na zalihama.
- 5. Što je poslovni rezultat?
 - Poslovni rezultat poduzeća je razlika između vrijednosti ukupnog prihoda i vrijednosti ukupnog rashoda. On se utvrđuje računom dobiti ili gubitka koji se sastavlja na kraju obračunskog razdoblja.

Sveučilište u Splitu

**FAKULTET
GRAĐEVINARSTVA,
ARHITEKTURE I GEODEZIJE**

HVALA NA PAŽNJI !